

Documents relacionats amb unes disposicions municipals sobre els jueus de Cervera (1479-1482)

Josep M. LLOBET I PORTELLA

Universitat Nacional d'Educació a Distància, Centre Associat de Cervera

Rebut: 26.02.2016 — Acceptat: 17.05.2016

Resum. Aquest article conté la transcripció, precedida d'una introducció, de sis documents relacionats amb unes disposicions sobre els jueus de Cervera que foren establertes l'any 1479 pel Consell Municipal d'aquesta població i el rebuig que aquesta mesura ocasionà entre la comunitat jueva de la vila.

Paraules clau: jueus, govern municipal, Cervera, segle xv

Documents related to some municipal regulations regarding Cervera's Jews (1479-1482)

Abstract. This article consists of an introduction followed by the transcriptions of six documents related to some regulations that Cervera's council established in 1479 regarding the town's Jews. Certain of the documents reflect the Jewish community's opposition to the measures involved.

Keywords: Jews, municipal government, Cervera, 15th century

Si bé, en general, les relacions entre les autoritats de Cervera i la comunitat jueva establerta durant l'edat mitjana en la població foren respectuoses, aquesta situació es veié alterada, algunes vegades, per diversos conflictes sorgits, principalment, per causa d'aquelles disposicions municipals que intentaven modificar en algun aspecte el comportament habitual dels jueus. Les predicacions a la vila de frares forasters en festivitats assenyalades ocasionaren que les autoritats cerverines en diverses ocasions prenguessin decisions que els jueus de la població consideraren contràries als seus privilegis.¹

Un d'aquests conflictes sorgí l'any 1479,² quan el Consell Municipal de Cervera disposà, d'una banda, que els jueus no poguessin estar, habitar o tenir botigues fora dels seus calls i, de l'altra, que haguessin de portar rodelles situades en llocs visibles i caperons. Per tal de reforçar la primera prohibició, també disposaren que cap cristià pogués llogar a jueus alguna casa o botiga ubicada fora dels límits dels dos calls cerverins. Aquells jueus que tinguessin cases o botigues situades en els carrers i les places on vivien els cristians, caldria que les deixessin dins un període de deu dies. Si no ho fessin, restarien obligats a satisfer una multa de deu lliures i perdre els béns que posseïssin dins els susdits immobles. Amb la finalitat que aquestes disposicions fossin conegudes per tothom, foren publicades mitjançant crides als llocs acostumats de la vila (document 1).

No devia ser la primera vegada que els jueus cerverins es veien afectats per disposicions discriminatòries, ja que, el dia 11 de maig de 1415, el papa Benet III, des de València, feia publicar la butlla *Etsi doctoris gentium*,³ ratificada el 23 de juliol pel rei Ferran I, mitjançant la qual hom disposava, entre altres coses, que a cada ciutat, vila o lloc on hi hagués jueus els fossin assenyalats, per tal que hi tinguessin els seus domicilis, barris separats d'aquells altres habitats pels cristians i, a més, que tots els jueus i les jueves portessin sobre els vestits una divisa de color vermell i groc. Amb tot, no sabem fins a quin punt les susdites disposicions afectaren els jueus cerverins,

1. Sobre les predicacions contra els jueus fetes pels frares a Cervera, vegeu DURAN I SANPERE, «Referències documentals», p. 22-24

2. Agustí Duran en feu un resum, però situà el conflicte a l'any 1471 (DURAN I SANPERE, «Referències documentals», p. 32-33.

3. El seu contingut es pot trobar en: RODRÍGUEZ DE CASTRO, *Biblioteca Española*, p. 223-224.

atès que, en aquell temps, els jueus de Cervera ja vivien a l'interior dels dos calls de la població.⁴

La dificultat de fer complir les disposicions municipals cerverines de l'any 1479 es manifestà quan calgué la intervenció del veguer i batlle⁵ de Cervera. Així es desprèn del contingut d'un consell municipal celebrat el dia 10 d'octubre d'aquell any 1479, cinc dies després de l'establiment de les disposicions que hem comentat. Sembla que aquest oficial reial no acabava de tenir clar que el Consell Municipal hagués actuat conforme a la legalitat. És interessant veure que, una vegada més, algú es refereix als jueus com a «cofres del senyor rei» (document 2).

La reacció de les autoritats jueves no es feu esperar: quatre dies més tard del segon consell municipal, els secretaris de l'aljama cerverina⁶ presentaren un escrit al batlle mitjançant el qual li demanaven que revoqués les ordinations sobre els jueus fetes recentment i publicades dins la vila. A més de definir-se com a «cofres i eraris de la majestat reial», li recordaven que tenien privilegis, entre els quals una butlla del papa Martí⁷ i provisions de diversos reis, que s'oposaven a les disposicions fetes pregonar pel Consell Municipal cerverí (document 3).

L'endemà mateix del lliurament de l'escrit de les autoritats jueves al batlle de Cervera, el Consell Municipal, si bé ratificà les disposicions sobre els jueus acordades en el consell celebrat el dia 5 d'aquell mes, diferí les possibles execucions fins que fos passat el mes en què se celebrava la fira⁸ (document 4).

Passà la fira i el conflicte continuà. Ho demostra un escrit del batlle de Cervera lliurat el 26 de maig de 1480 als secretaris de l'aljama dels jueus cerverins en resposta a un altre escrit que ells li havien presentat anteriorment.

4. Potser per això en el llibre d'actes del Consell Municipal de l'any 1415 no es fa cap esment de la butlla de Benet XIII. En canvi, a Besalú, resta documentat que la publicació d'aquesta butlla, que tingué lloc el dia 8 d'octubre d'aquell any 1415, ocasionà la separació de jueus i cristians i l'establiment del call local (GRAU I MONTSERRAT, «Aplicació de les constitucions», p. 441-455).

5. A Cervera, una mateixa persona exercia el càrrec de veguer i el de batlle.

6. Els secretaris de l'aljama, aquell any 1479, eren el metge Samuel Cavaller i Jucef Baró Creixent. Sobre l'elecció de secretaris, vegeu LLOBET I PORTELLA, «Una elecció de secretaris», p. 39-43.

7. Al document hi diu «papa Martí quart», però hem de creure que es fa referència al papa Martí V.

8. Sobre les disposicions relacionades amb la fira de Cervera, vegeu TURULL *et al.*, *Llibre de Privilegis de Cervera*, doc. 68, 70, 71 i 72.

En aquest segon escrit, el batlle desestimava les alegacions contra les prohibicions establertes pel Consell Municipal que li havien fet les autoritats jueves en el seu escrit (document 5).

No es donaren pas per satisfetes les autoritats jueves cerverines amb aquest escrit del batlle. Al contrari, el conflicte es perllongà, almenys, fins al 1482, any en què els secretaris de l'aljama dels jueus cerverins presentaren un escrit al lloctinent del batlle de Cervera en el qual li recordaven, una vegada més, els privilegis de què gaudien (document 6).

Aquest conflicte que acabem de comentar queda reflectit mitjançant els sis documents que oferim transcrits seguidament. Malgrat que només són una part dels textos que va generar el conflicte —la resta de documents no els hem pogut localitzar—, creiem que el seu contingut és prou interessant perquè puguem conèixer les dificultats que tingué, en aquella ocasió, la comunitat jueva per poder conviure amb la població cristiana de la vila. Degué ser un dels últims conflictes, ja que pocs anys després, com és ben sabut, els jueus foren expulsats dels regnes hispànics.⁹ Tots aquests documents es guarden a l'Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), situat a Cervera.

Quant als resultats de les disposicions municipals, sembla que no aconseguiren l'objectiu que pretenien, ja que, l'any 1483, segons els llibres del *Manifest*,¹⁰ que són incomplets, deu famílies jueves posseïen, com a mínim, dotze cases i un obrador fora dels calls, i l'any 1490, poc abans, doncs, de l'expulsió dels jueus, també segons els llibres del *Manifest*, onze famílies jueves eren propietàries almenys de tretze cases i dos obradors situats igualment a l'exterior dels dos calls cerverins.

Bibliografia

- DURAN I SANPERE, Agustí. «Documents aljamiats de jueus catalans (segle xv)». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 5 (1920), p. 132-148.
- «Referències documentals del call de juheus de Cervera». En: DURAN I SANPERE, Agustí; CARRERAS I CANDI, Francesc. *Discursos llegits en la*

9. Sobre l'expulsió dels jueus de Cervera, vegeu LLOBET I PORTELLA, «Els jueus de Cervera i Tàrraga, l'any 1492», p. 349-368.

10. Els llibres del *Manifest* contenen les valoracions dels béns immobles dels cerverins i d'alguns forasters per tal d'establir els imports dels impostos locals. Es poden consultar a l'Arxiu Comarcal de la Segarra, ubicat a Cervera, en: Cervera, Fons Municipal.

«*Real Academia de Buenas Letras*» de Barcelona en la solemne recepció pública de D. Agustí Duran y Sanpere el dia 20 d'abril de 1924. Barcelona, 1924, p. 9-69.

GRAU I MONTSERRAT, Manuel. «Aplicació de les constitucions de Benet XIII contra els jueus de Besalú». En: *Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les Illes i el País Valencià (Barcelona-Peníscola, 19-21 d'abril de 1979): Ponències i comunicacions*. Vol. 2. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1988, p. 441-455.

LLOBET I PORTELLA, Josep M. «Els jueus de Cervera i Tàrraga, l'any 1492». *Actes: Ir. Cobloqui d'Història dels Jueus a la Corona d'Aragó*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1991, p. 349-368.

— «Una elecció de secretaris de l'aljama de jueus de Cervera en 1485». *Tamid*, 6 (2006-2007), p. 39-43.

RODRÍGUEZ DE CASTRO, Joseph. *Biblioteca Española: Tomo primero, que contiene la noticia de los escritores rabinos españoles, desde la época conocida de su literatura hasta el presente*. Madrid, 1781.

TURULL, Max; GARRABOU, Montserrat; HERNANDO, Josep; LLOBET, Josep M. *Llibre de Privilegis de Cervera (1182-1456)*, Barcelona: Fundació Noguera; Lleida: Pagès, 1991.

Textos documentals¹¹

1

1479, octubre, 5. Cervera

El Consell Municipal de Cervera disposa que els jueus no puguin estar, habitar o tenir botigues fora dels seus calls i que hagin de portar rodelles visibles i caperons. També disposa que els cristians no puguin llogar als jueus cases o botigues que siguin a l'exterior dels susdits calls. Finalment, disposa que aquestes ordinations siguin publicades als llocs acostumats de la vila.

11. En la transcripció dels documents s'han seguit els criteris següents: S'han desenvolupat les abreviatures. S'ha puntuat el text. S'han regularitzat les majúscules i minúscules (entre els mots que van amb majúscula inicial, s'hi ha inclòs els gentilicis). S'ha distingit entre *u* i *v* segons el seu valor com a vocal o consonant. S'han transcrit *i* i *j* per *i*. S'han escrit en versaletes els nombres en xifres romanes i s'han eliminat els punts que els emmarquen.

Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1479, p. 81r-83v.

Die martis v^a mensis octobris anno a nativitate Domini M CCCC LXXVIII° fuerunt in aula paciarie ad consilium ordinarium magnifici et honorabiles paciarii et consiliarii infra scripti:

[*Segueixen els noms dels paers i els consellers.*]

[...]

E més, lo dit Conseyll, per alguns bons respectes concernents laor e glòria de nostre senyor Déu Jhesuchrist e de la humil Verge madona santa Maria, que nenguns juheus no puxen star ni habitar ni tenir botigues algunes entre los crestians, ans hagen star e tenir lurs botigues dins lurs caylls. E, si alguns juheus ni juyes habiten ni tenen botigues entre los crestians, que aquelles, dins deu dies pròxim vinents, hagen^e a buydar dites cases e botigues, sots ban de deu lliures e encara de perdre totes les robes e béns que passats los dits deu dies seran atrobats en les dites cases e botigues. E encara més, proveix o ordena lo dit Conseyll que tots los juheus hagen e sien tenguts portar rodelles en part hon sien vistes e caparons, segons en bon temps eans de la turbació de la guerra acustumaven de portar, sots lo dit ban de x lliures, juxta les constitucions e leys de la terra e ordinacions e provisions de la dita vila, e fetes requestes sobre açò al assessor si mester serà.

E més, proveix e ordena lo dit Conseyll que, d'ací avant, no sia algun cristià o crestiana qui gos ni presumescha loguar cases ni botigues algunes als dits juheus fora los límits de lurs caylls, sots lo dit ban.

E vol e mane lo dit Conseyll que totes aquestes ordinacions sien publicades encontinent per los lochs acustumats de la present vila.

[...]

a. a lezar, ratllat.

2

1479, octubre, 10. Cervera

El Consell Municipal de Cervera ratifica les disposicions sobre els jueus acordades en el consell celebrat el dia 5 del mes actual.

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1479, p. 84v-85v.

Die dominica decima mensis octobris anno predicto M^oCCCC LXXVIII° fuerunt in aula paciariae ad consilium ordinarium magnifici et honorabiles paciarii et consiliarii infra scripti:

[*Segueixen els noms dels paers i els consellers.*]

[...]

En après, fonch proposat per lo dit mossèn Avellaneda, veguer e balle de Cervera, dient com ço que diu ací diu més per benefici de la vila que dels juheus. És stat informat, car ell, aleshores no's trobave en la vila, com per lo Conseyll de aquesta vila serien stades fetes certes ordinacions e provisions, les quals haurien fetes publicar per la vila ab trompes e taball. Açò ha sabut per moltes rahons que's dehien per la vila. En après, li són venguts los dits juheus requerint-lo com tal crida fos estada feta e que no la pudien haver feta, com fos contra privilegis, ço que ell diu ací no u diu per pus, sinó per trobar-se oficial, siu haveu pogut fer passar-ho avant, bé us dich que'ls tracteu bé, car còfrens són del senyor rey, mirant-hi bé si u haveu pogut fer, per evitar danys e despeses a la vila, com dita he, lo que puscau fer defeneu-ho, car ell se offer que'ls ne parlarà. Axí deslberarau sàviament, car, si cas era que'n havie scriure al senyor rey, que puxe scriure del que la justícia volrà e dictarà lo que haveu pogut fer e lo que no haveu pogut fer.

Sobre açò lo dit honorable Conseyll, loant e aprovant, ratificant e confirmant les ordinacions e provisions per semblant Conseyll fetes en lo pus prop precedent conseyll celebrat^a per causa dels juheus^b e crides públiques en vigor de aquelles fetes, volch, acorda e deslbera^c aquelles sien servades e executades per los honorables pahers, a conseyll dels advocat o advocats de la vila e altres hòmens de sciència, si vist los serà de justícia, portant los dits juheus los senyals que són tenguts portar. E que los officials sien requests en compèlir los dits juheus que no serven les leys e constitucions de la pàtria sobre açò disponents.

[...]

a. fetes, ratllat. b. e, ratllat. c. Dues paraules ratllades.

3

1479, octubre, 14. Cervera

Els secretaris de l'aljama dels jueus de Cervera demanen al batlle d'aquesta vila que revoqui la crida i les ordinacions fetes recentment sobre els jueus ceriverins.

ACSG, Manuscrits, Jueus, paper solter.

Com en aquests dies proppasats^a en la present vila de Cervera sia estada feyta e publicada una crida de part de vós molt magnífich mossèn lo batlle de la dita vila e dels honorables pahers e pròmens de aquella que negun jueu no gos estar, llogar ho arrendar neguna botiga ho botiges de cristians de la dita vila, ans ajen a exir de aquelles dins cert tems prefigit, sots çert ban e/ho pena commutada en ban, e de perdre les robes, avers e mercaderies que en aquelles tenen e tenran e, per semblant que ajen aportar caperons e/ho rodelles, sots dites penes e/ho bans, gravant e injuriant e hofenent los dits jueus granment, qui són còfrens e erraris de la majestat rehal, e en els quals jueus alguna manera de coneixença, hordinació, deslberació ho altra provisió no pot éser feta sinó per la excel·lència rehal e per sos hofiçials ordinaris, qui són protectors e defensadós de dits jueus, com a cosa pròpia e regalia del senyor rey, e no per dits senyors de paers e consellés de la dita vila, a conclusió dels quals e instànçia, en virtut de deslberació proeçedent la dita crida seria estada feta e pública, no dubtant hofenre e^b agreujar a dits jueus e altres, ne encara encórer en moltes e diverses penes, així de usurpadors de la juridicció suprema e rehal com encara de diverses provisions e gràcies rehals et alias, mostrant, ab reve-rència deguda parlant, una gran pasió per gosar demanar hun jueu justícia e defenre son dret ab los migans de justícia éser estada feta dita ordinaçió e crida quontre forma de dret e provisions rehals, les quals per motiplicades vegades són estades mostrades a dits mos senyors de paers, e jatsia per part de la algama e jueus de la dita vila los dits senyors de paers e consell sien estats pre-gats, sopllicats e requestes que tals enantamens e proçoymens e/ho deslbera-cions contra dits jueus e algama de Cervera no fosen feyts, ans aquells revo-casen e tornasen al primer estat, significant e mostrant-los com nunca ni jamás la universitat de Cervera no ha hordonat ni pogut ordonar en dits jueus veure ni conèxer de res d'ells, sinó solament lo dit senyor rey e sos hofiçials ordinaris, ans, per privilegi e butlla del papa Martí quart, los és permès e po-den estar, comerciar, contractar e botiges e obradors tenir e aquelles arrendar e logar. E més, per provisió del yl·lustrísimo rey don Alfonso, dits paers ne Consell no poden ordonar res contra dits jueus ni en res proçoыр, ynquietar ni molestar ne conèxer, sinó solament dits hofiçials, ab inposició de grans pe-nes pequnàries. Ytem, per provisió de la il·lustrísima dona Maria, reyna d'Aragó, dirigida a dits paers e pròmens, los és permès tenir botiges e hobradors entre dits cristians. Més, per conçesió e provisió de l'yl·lustríssimo rey don Alfonso, de gloriosa memòria, portans dits jueus una rodella, no són ten-

guts portar gramales ne caperons, ab çertes penes contra los contrafahens e atemtar lo contrari. Ytem, que, per provisió del exçel·lentísimo rey don Johan, de santa recordació, tals procoymens, vexaçions, enantamens e altres provisions ne ordonacions per alguns no poden éser feytes ne atemtades, sots grans penes a tals atentans e contrafahens, E, encara deduýt ab rahons manifestes, a ells dita crida e hordonacions éser e són contra forma de lurs drets^c e altres privalegis, gràçies e conçesions a dits jueus e algama atorgats, los quals són estats confirmats per lo christianísimo e poderós senyor rey de Castella e d'Aragó ara benaventuradament reçant, e, ultracontre l'acostumat, usat e praticat de quaranta anys ençà^d e més, que no és memòria de hòmens en contrari, e de la posesió que'n tenen et alias. Enperò,^e açò ells an rehusat e requesen fer, estant e peseverant en lur hopenió, en gran dayn e interès, perjudici e lisió de dits jueus e de lurs privalegis e provisions, en mexpreu de aquelles, incorrent en les penes en aquelles contingudes. E com dita algama e jueus no crege que la magnifiçència de vós mossèn lo veger e batlle de la vila de Cervera, qui sots protector, guardador e defensador de dita algama e jueus en persona^f e lloch del dit senyor rey, de direchto aja sabut en aquesta crida e publicació, sinó per una acostumada liçència per vós dada a dits paers al prençipi del any de poder fer crides, no pas perjudicials e^g lesives a negú e tals com aquestes noçives e manifestament perjudicials, lesives e derogatàries a dita algama e jueus de Cervera e altres contra tota disposició de dret e fundament de rahó, com no ajen causa sinó de una costituçió que, salva lur reverència, no és entesa e mostres a ull que dits yueus, ses cases, família, mullés, domiciliis e manjant e^b bevent estan e tenen en les closures de sos calls e llímits de aquells e, per tenir logades tals botiges, açò no és dita abitaçió ni domicili, sinóⁱ allà hon és lo cap major, casa e abitaçió e família, e axí ho an per clar e és asats çert e notori, encara que de dites gràçies e provisions vós siau ben çert, fahent-vos estençió plena de aquelles a cautela ut ecçe. Per tant et alias, mestre Samuel Cavaler, físich, e en Juçef Baró Crexent, yueus, secretaris de la dita algama de la vila de Cervera, en nom de la dita algama e dels^j singulars de aquella, ab aquella major ystànçia que poden ne saben, sopliquen, ysten e requiren a vós molt magnífich mossèn lo batle de la dita vila, que sots jutge e conexedor en aquesta vila de dits yueus protector e defensador en loch del senyor rey, que encontinent^k dita crida e ordonacions revoqueu e^l anutl·leu e per revocades e anutlades aqueles ajau e revocar e anutl·lar façau, com de si sien nutl·les e ynvalides e ynlicitament feytes contra forma e disposició de tot^m dret e de dites gràçies, privalegis, provisions e conçesions, parlant sempre ab aquella reverència que's pertany. E dites gràçies, privalegis e provisions e con-

çesions e los dits usos, costums e posesió de aquells at alias tingau e hopserveu e tenir e observar façau, en altra manera et sempre si lo contrari per vós ere fet, lo que no's creu, protesten contra vós e vostre honorable asesor e béns vostres e de quiscun de vosaltres e de vostres e sues fermançes de les penes contingudes en dites provisions, acusant aquelles als transgresós e qui enco-reguts són en aquelles et alias de tots danys, dapnatges, mesions, ynteresos, despeses e dela ynjúria a lur ànimo revocada, la qual estimen tres mília florins d'or, e tant quant de dret sia estimadora, los quals més amaren aver pagats que tal ynjúria aver^o sostenguda, e de totes e sengles coses a ells líçites, honestes e permeses protestar contínuament protestant, entenen-ne aver-ne recors^o, convenir e afrontar-vos-ne devant la majestat del senyor rey e del senyor governador e a jutge altre qualsevol competent. Requerint a vós en discret notari de açò, per memòria del esdevenidor, ne façau una carta e moltes e tot quot, etc.

[*A continuació:*]

Ffuit presentata presens papiri cedula per dictos magistrum Samuelem Cavaller, fisicum, et Juceff Baró Crexent, Iudeos, secretarios dicte aliame, nomine eiusdem aliame et singularium de eadem, honorabili Didacho de Avellaneda, domicello, baiulo dicte ville, intus domum suam reperto, que est in vico Maiori, qua presentata habita pro lecta petiit copiam, que fuit statim tradita cum haberetur premanibus, qua tradita ipse obtulit se facere id quod per iusticiam tenetur ad consilium sui assessoris et quod non claudatur instrumentum absque responcione, de quibus, etc., instrumentum et instrumenta, etc., tot quot, etc. Testes honorabilis et magnifico domino Roderico de Bovadilla, milite, Iohanne de la Mota, domicello, et Anthonio Saliteda, notario, Cervarie habitatores, XIII^a die octobris anno M^o CCCCLXXVIII^o.

Demum, die martis XXIII^a novembris dicti anni fuit tradita mihi Anthonio Bonet, notario, per honorabilem Iacobum Folch, locumtenentem assessoris dicti honorabilis vicarii et baiuli, loco responcionis, quam petiit in pede huiusmodi inseri et continuari, etc., testibus discretis Iacobo Ripoll, presbytero, et Ioahanne Ponç, notario, dicte ville, incipit: «In Domino confido. +Ihesus+. Mossèn lo veguer, batle e cort de la present vila de Cervera». Inseratur.

Insuper, XXV^a novembris dicti anni, fuit lecta et intimata dicta responcio per me dictum notarium magistro Samueli Cavaller predicto, presentibus testibus honorabile Manuele Boix, decretorum doctore, et Petro Orovix, cerdone, Cervarie habitatores.

[*A la coberta:*] Aliama Iudeorum ville Cervarie contra honorabilem Didacum de Avellaneda, baiulum Cervarie.

a. Al manuscrit, prop pasats. b. e, interlineat. c. Al manuscrit, dits. d. Al manuscrit, en ça. e. Al manuscrit, En pero. f. Al manuscrit, presona. g. Al manuscrit, falta la e. h. e, interlineat. i. Al manuscrit, si no. j. dels, interlineat. k. Al manuscrit, en continent. l. at, ratllat. m. dit, ratllat, i tot, interlineat. n. aver, interlineat. o. La segona r, interlineada.

4

1479, octubre, 15. Cervera

El Consell Municipal de Cervera, si bé ratifica les disposicions sobre els jueus acordades en el consell celebrat el dia 5 del mes actual, difereix les possibles execucions fins que sigui passat el mes proper.

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1479, p. 88r-85v.

Die veneris xv^a predicti mensis octobris anno predicto m^o cccc lxxviii^o fuerunt in aula paciarie ad consilium ordinarium magnifici et honorabiles paciarii et consiliarii infra scripti:

[*Segueixen els noms dels paers i els consellers.*]

[...]

En après, fonch proposat per lo dits pahers al dit Conseyll dient com los juheus los són venguts conquerints-se sobre les ordinacions que són stades fetes que no puxen habitar ni tenir botigues entre los cristians. Han-los mostradas moltes provisions en favor lur, ço és, de nostre sant pare papa Martí que puxen^a tenir botigues e armaris entre los cristians e ésser corredors e altres provisions del senyor rey. Reporten-ho al present Conseyll que li plàcie^b consellar sobre aquestes coses com se'n regiran.

Sobre açò dit honorable Conseyll, stant e perseverant en les deliberacions e crides sobre açò fetes, vist, emperò, e considerat que lo temps de la fira és molt pròxim, que per aquests e altres sguarts sobre seu, que execució no puxe ésser feta contra los juheus fins per tot lo mes de la fira pròxim vinent, sens, emperò, periudici de les dites provisions e ordinacions, sinó en quant és en lo sobresehiment.

[...]

a. habitar e, ratllat. b. provehir, ratllat.

1480, maig, 26. Cervera

El batlle de Cervera, en resposta a un escrit presentat pels secretaris de l'algama dels jueus d'aquesta vila, desestima les alegacions que li han estat exposades.

ACSG, Manuscrits, Jueus, paper solter.

+Ihesus+

In Domino confido

Satisfà lo batle de la vila de Cervera ha una cèdula per part, segons se diu, dells secretaris e algama dells jueus de la dita vila a ell presentada, començant: «Per part de vós, molt magnífich mossèn», etc., diu que sta en virtut que ell dit batle, atès que de dret los jueus han de anar e éser diferenciats dells cristians he entre aquells coneguts he entre altres coses en los àbits e vestits, ateses moltes e diverses requestes, axí de paraula com en altra manera, tant particularment per alguns cristians^a laychs com encara eclesiàstichs de dita vila, al·legant^b en açò en dies pasats e antigament los jueus no acostumar de anar vestits de la manera quall los que huy són van vestits, ço és, sens gramalla e caperó, etc., per los respectes e rahons desús dites he per proveyr ha inconvenients qualls per la dita rahó se pogueren sots seguir et alias, ha consell de son asesor, ha proveyt e manat la proclama e crida al·legada e per los lochs acostumats de dita vila publicada e en lo registre de sa cort continuada, a la quall dit batle se refer, emperò, vistes en après les provisions realls per part de la algama de dits jueus he secretaris de aquella a ell presentades, rebudes aquelles ab aquella humill honor e reverència que's pertany, dit batle és content he se ofer prompte obeyr e servir aquelles e obtengar los manaments realls en aquelles contenguts^c e favorir e defensar dits jueus com a^d còfrens de la magestat reall en sa justícia, revocant ab les presents, si cosa alguna contra justícia e dites provisions realls e privilegis de dits jueus^e e a ells e algama de aquells atorgats és stat enantat si e en quant contra justícia és stat vist fer et non in plus, volent e entenent en e sobre les desús dites coses, justícia migançant, los manaments realls damunt dits servir e no en cosa alguna a'n aquells contravenir ni derogar, etc., per çò, denegades totes e sengles coses per part de dita algama de jueus e secretaris de aquella en la predita cèdula protestades si e en quant contra dit batle e lur asesor sien vistes fer e no en pus, e en les coses contra ells e quiscú d'ells protestades no consentint,

dit batle done la present per resposta, manant aquella en lo procés eal peu de dita cèdula ho protest desús dit éser inserta e continuada et/sive hiis instrumentum fieri, requisitum non claudi, ymo, si oportierit ad partem, per vos notarium publicum confistatur instrumentum unum et plura, tot quot, etc.

[*A continuació:*] Est in processu. Die veneris xxvī^a madii anno lxxx^o huismodi cedula fuit tradita michi Iohanni Ponç, notario, in curia seu circum curiam,^f per honorabilem Didachum de Avellaneda, baiulum, mandando continuari in processu et ad finem processus, oblatis pro parte Iudeorum et ut in fine huiusmodi continetur, presentibus testibus micer Bernat Ninot, juriste, e Jacme Miquel, draper, de Cervera.

[*A la coberta:*] Sie posta al protest dells jueus. In posse discretis Iohannis Pons, notarii, iudicialiter, etc. Est in processu.

a. cristians, *interlineat.* *b.* en açò, *ratllat.* *c.* Sis paraules ratllades. *d.* co, *ratllat.* *e.* és stat vist fer, *ratllat.* *f.* seu circum curiam, *interlineat.*

6

1482, agost, 8. Cervera

Els secretaris de l'aljama dels jueus de Cervera presenten un escrit al lloctinent del batlle d'aquesta vila amb el qual li recorden els privilegis de què gaudeixen.

ACSG, Manuscrits, Jueus, paper solter.¹²

Molt magnífich mossèn lo lochtinent^a de batle e de asesor de la present vila de Cervera, bé deu recordar a vostra saviesa com no a tres anys fonch feta criada en nom del batle e paers de aquesta vila volent hordenar e forçar los jueus de aquesta vila portasen certs àbits et aliyas, los quals los dits bale ni paers fer no podien ni dits jueus no són tenguts en servir ni fer res de aquelles hordenacions, com fosen e són proveÿts per los molt ecçelens reys, de glorirosa memòria, volents que los paers ni vila no poden hordenar sobre los dits jueus

12. Aquest document fou donat a conèixer per Agustí Duran (DURAN I SANPERE, «Documents aljamiats de jueus catalans (segle xv)»), però, atès que la seva versió conté alguns errors, ens ha semblat oportú incloure'l en aquest treball.

en çivil ni criminall, ni volen sien forçats portar nigrun àbit, sol que porten la roda vermela que an acostumat de portar e en aquel loch hon vuy la porten, los quals privaletes ho provesihons foren prodoÿts en proçés en vostra cort e per lo dit magnífich batle, e per vós, com a lochtinent^b de asesor, se'n fonch declarat les dites qrida e hordenaçihons no aver loch, ans aquells éser nutles e yinvàlades, e vós mossèn aquestes coses no ycnorau ni deveu ycnorar, majorment^c que sap vostra saviesa la esquituhacihó feta ara de nou, volent que tots los privilegues e libertats sien servades, sots pena de scumonicaçihó^d et alyas als hofeçials que aqueles no servaran, e, per quant los secretaris de la aljama dels jueus de aquesta vila an^e sabut que vós mossèn ereu request per los paers de dita vila he per altres persones forçasen ap crida los jueus a portar los àbits que no són forçats portar e los dits secretaris són tenguts guardar la dita aljama e defensar los privaletes, per ço, els, en nom de tota l'aljama, donen a vós la present cédula ap la honor e reverència que's pertany, noteficant-vos totes les sobre dites coses e, si aqueles no us acorden,^f feu-vos^g dar lo dit proçés al discret sényer en Johan Ponçh, notari, regent la vostra cort, lo quall és estat ja paguat de tot lo proçés per los dits jueus, e, si per vós mossèn lo contrari era fet, ço és, los volguesen forçar en portar àbits neguns, salvo la dita roda, los dits secretaris, ab la reverència e honor que's pertany, protesten contra vós e vostres fermançes e contra vostre prencipal e ses fermances de tots danys e damnatges e de totes coses líçetes de protestar, acusant-vos les penes en los dits privilegues ho provesihons he costihacihons^h contegudes e de convenir-vos-ne davant los jutges de la taula e, encara, davant lo molt yllustrísim senyor ynfant don Anrich, lochtinentⁱ jenerall del senyor rey, e requeren a vós discret notari ne leveu carta ho cartes si nesesari serà.

[*A continuació:*] Die VIII^a augusti anno M^o CCCC LXXXII° huiusmodi cedula fuit presentata honorabili Iacobo Folch, decretorum doctori, locumtenenti honorabilis Geraldii Bisbal, domicelli, baiuli et curie Cervarie, et sui honorabilis assessoris, in domo curie, reperto tamen extra iudicialiter, que, lecta, petiit copia, que fuit illico sibi tradita, presentibus testibus mossèn Johan Pedrossell, prevere, e Johan de Plegamans, botiguer. Fuit protestatus, dictus locumtenens, quod non claudatur instrumentum sine sua responsione.

[*A la coberta:*] Aliama iudeorum Cervarie contra baiulum et eius locumtenentem.

a. Al manuscrit, loch tinent. *b. Al manuscrit*, loch tinent. *c. Al manuscrit*, majorment. *d. La síl·laba mo*, volada. *e. Al manuscrit*, a. *f. vos*, ratllat. *g. vos*, interlineat. *h. Al manuscrit*, costihacios. *i. Al manuscrit*, loch tinent.